

Oder in svet, v katerem živimo

Pregled 2019 Nekaj gledaliških utrinkov letošnjega leta

Na začetku nagrade. Na 54. Borštnikovem srečanju je slavila predstava še ni naslova v režiji Tomija Janežiča z besedilom Simone Semenič in v produkciji Slovenskega mladinskega gledališča. V utemeljitvi je strokovna žirija zapisala, da predstava kaže izjemno moč gledališča danes. Tomi Janežič je prejel tudi nagrado za najboljšo režijo.

Podelili so kar štiri nagrade za igro. Iztok Drabik Jug jo je prejel za vlogo Salema v predstavi *Ali: Strah ti pojé dušo* v produkciji Slovenskega narodnega gledališča Drama Ljubljana, Nataša Barbara Gračner za izjemno vlogo Emmi v omenjeni predstavi ter Matej Rečer za vlogo v Janežičevi umetnični brez naslova. Nagrado za izvrzno dramsko besedilo so podelili Nejc Gazvodi za dramo *Tih vdih*, ki so jo uprizorili v Mestnem gledališču ljubljanskem. Borštnikov prstan je letos prejela odlična igralka Marinka Štern. »Vseh vlog sem se lotila z enako zavzetostjo, čeprav je moj nastop na odru včasih trajal samo tri minute. Če sem hotela tiste tri minute izkoristiti, je bilo treba delati enako ali celo bolj intenzivno kot pri velikih vlogah. Ko preberem besedilo, vidim, od kod je oseba, ki jo igram. Potem pa grem in jo iščem, dokler je ne najdem,« je dejala.

Že prej so na *Tednu slovenske drame* slavili stari znanci. Grumovo nagrado za najboljšo besedilo leta je za dramo *Tih vdih* prejel Nejc Gazvoda, Šeligovo nagrado za najboljšo uprizoritev je prejela predstava *še ni naslova*, ki jo je za najboljšo izbralo tudi občinstvo.

Igralsko nagrado Združenja dramskih umetnikov Slovenije Duša Počkaj za dveletno obdobje je prejela Mirjam Korbar. Zmagovalka festivala *Dnevi komedije* je bila kabaretna predstava *Realisti*, ki jo je režirala Tijana Zinajič, žlahtna komedijantka je postala Vesna Pernarčič.

Slovensko narodno gledališče v Mariboru je zaznamovalo 100-letnico delovanja, kar so proslavili z različnimi slovesnostmi. Jubilejno sezono je zaznamoval specifičen repertoar. Naj omenimo, da so z baletom *Peer Gynt* v koreografiji Edwarda Cluga mariborski baletniki gostovali v Marijinem gledališču v Sankt Peterburgu in moskovskem Bolšoj teatru. In razprodali dvorano.

Sezona 2018/19 je bila za slovenski balet jubilejna, saj je minilo okroglih sto let od ustanovitve prvega slovenskega poklicnega baletnega ansambla.

Kaj menijo dramaturgi in poznavalci

Tomaž Toporišič: Na prvi pogled leto 2019 ni bilo nič posebnega, v slovenskem prostoru sta se dopolnjevala menjava generacij in *status quo* na področju gledališč in festivalov. Na drugi strani Alp je bilo veliko bolj dinamično. Polemike in občudovanje kanadskega gledališkega maga Roberta Lepagea ter njegove predstave *Kanata*, ki so jo politično izgnali iz Kanade, a je dobila zatočišče v gledališču Théâtre du Soleil legende angažiranega gledališča Ariane Mnouchkine. Začetek prve sezone novega intendanta dunajskega Burgtheatra Martina Kušaja, koroškega (tudi) Slovenca. Odmevni projekti Oliverja Frljiča predvsem v nemškem gledališču Gorki v Berlinu: predstava *Ana Karenina ali Bedni ljudje*, ki združuje aristokracijo Tolstoja in proletariat Dostojevskega s Putinom, Evropo v krizi in krizo spola.

V Sloveniji je bil fenomen leta deseturni projekt Tomija Janežiča v legendarni spodnji dvorani SMG *še ni naslova*, nenavaden spoj sodelovalnega gledališča in besedila Simone Semenič na temo donhuanstva. In avtorska adaptacija R. W. Fassbinderja *Ali: Strah ti pojé dušo* v režiji Sebastijana Horvata z nepozabno Natašo Barbaro Gračner, predstava v negledališkem prostoru, industrijski arhi-

tekturni dediščini Železničarskega muzeja, v produkciji SNG Drama.

Nasploh je leto zaznamovala serija nenavadnih predstav v hibridnih prostorih igre, ki so vzpostavljali dialog z (ne več) dramsko pisavo: *REKA, REKA / Syntapiens::IZ* Dragana Živadinova, obred poslavljanja od Daneta Zajca po motivih njegove drame *Otroka reke* v prostoru OSMO/ZA. Potem *Pljuča* Duncana Macmillana, projekt Žige Divjaka z izvrstnim igralskim duetom Nine Ivanišin in Vita Weisa, ki je Malo dramo SNG spremenil v ambientalno instalacijo. In za konec dva projekta najmlajše generacije AGRFT: nenavadna parafraza Ionesca *Požar s centripetalno prostorsko in dramaturško dinamiko* v režiji Žive Bizovičar ter krstna izvedba generacijske trilogije *Stadion Olympia* mladega hrvaškega dramatika in romanopisca Dina Pešuta v Gleju, ki jo je režirala Maša Pelko.

Vilma Štritof: Rainer Werner Fassbinder – Milan Marković Matthis: *Ali: Strah ti pojé dušo*, SNG Drama Ljubljana, režija Sebastijan Horvat: odrska adaptacija filmskega scenarija iz sedemdesetih in milje gastarbajterskega dela bavarske prestolnice poudarita socialno in etnično tujstvo. Odsotnost odra v surovem industrijskem okolju, intimna bližina občinstva z igralci in vrhunska, celovita, ponotranjena igra zlasti Nataše Barbare Gračner kot Emmi zarežejo v krvavo srž človeškega na družbeni margini.

Ivan Cankar – Katarina Morano: *Ob zori*, Prešernovo gledališče Kranj, režija Žiga Divjak (premiera konec prejšnjega leta, zato je letni pregled gotovo ni zajel); dvojec Divjak – Morano v priredbi petih Cankarjevih prozskih del najde najbolj nevalgično točko, ki lahko nagovori sodobnega gledalca na stičišču političnega in intimnega. S tem hkrati jasno določi poziciji gospodarja in hlapca, v precizni in domišljeni odrski postavitvi pa pusti Cankarju, da spregovori v sedanji čas.

Henrik Ibsen – Brina Klampfer, Urša Majcen, Tin Grabnar (režija): *Gospa z morja*, SNG Drama Ljubljana: mladi režiser se Ibsenove težke hrepenenjske atmosfere loti z zvokom. Na praznem odru ustvari precizno zvočno scenografijo, številne mikrofone uporabi kot medij, kot rekvizite, kot scenografske elemente in metaforično kot priče intenzivnega podtalnega valovanja odnosov med liki. Skupaj z izvrstno, osredotočeno igro vseh nastopajočih gledalcu odpira in ustvarja njegov intimni svet.

Posvetitev pomladi (glasba Igor Stravinski, režija in koreografija Matjaž Farič), Lutkovno gledališče Ljubljana: vključevanje številnih odrskih elementov, interakcija med lutkami, igralci in plesalci, precizna koordinacija in poudarjena performativnost nastopajočih poudarijo najbolj intimno in ranljivo nasproti uničujočemu družbenemu mehanizmu tako silovito, da je predstavo mogoče gledati v enem dihu.

Andreja Kopač: Letošnjo sezono neodvisnih zavodov in kulturnih ustvarjalcev bi ocenila kot precej gibalno, samorefleksivno in preiščujočo kljub ubogim produkcijskim razmeram, ki (še vedno) ne omogočajo zadostne postprodukcije, ob čemer bi izpostavila tudi nekaj novih podpornih projektov. Pomemben prispevek je platforma *Neodvisni.si*, ki razširja prostor kritične refleksije. Septembra je bil prvič izveden projekt *Parl* (*Performing Arts Research Ljubljana*) kot desetdnevni laboratorij za domače in tuje umetnike. V Plesnem teatru Ljubljana je bila vzpostavljena kreativna šola plesnega filma. Izpostavila bi programsko zaokroženost letošnje edicije *Cofestivala*, vendar je treba poudariti enakovredno pomembnost vseh, ki sooblikujejo uprizoritveni prostor, kot na primer: *Mladi levi*, *Spider*, *Mesto žensk*, *Sindikata odklonskih identitet*, *Fronta*, *Platforma/Performa* in *Rdeči revirji*.

Od predstav bi izpostavila *Podgane* (Gledališče Glej, režija Marko Čeh) zaradi izvirnosti ter nenavadnega spoja uprizoritvenega in vizualnega žanra, ki so ga nadgradili »kosi«³ igralskih interpretacij. Izpostavila bi kontinuirano delovanje ekipe Tatovi podob (*Emanat*), ki že leta nadgrajuje format in ta je z leti več kot predstava, in poglobljeno poetiko Male Kline, ki svojo govorico razvija v okviru projekta *Song* (Pekinpah).

Letošnja sezona je prinesla tudi presežke avtorjev mlajše generacije, ki generirajo samosvoj pogled

na svet in lasten humor; denimo predstava Jana Rozmana *MEME-MEME* (*Emanat*) in predstava *CYPHER* (Flota, Urbana Scena, Žigan Kranjčan, Gašper Kunšek).

Letošnje leto je bilo tudi v znamenju obletnic, refleksij ter spominov dolgoletnih akterjev, denimo sodobna interpretacija *Vrtoglavi ptiči* Iztoka Kovača in ekipe En-Knap, zgibanka intimnega in profesionalnega življenja plesalca v treh desetletjih *Tridekada* (Igor Sviderski) ter kondenzacija gibalnega jezika skupine Fourklor *Po poteh spomina* (Branko Potočan). Lanska uspešnica Vita Weisa in Uroša Kaurina *Heroj 2.0* je v letošnji različici *Heroj 3.0* »zavila«⁴ v novo smer in nakazala, da v ospredje ponovno prihaja govornica telesa kot univerzalno orodje, ki redefinira načine (so)delovanja in (so)bivanja.

Svoje načine ustvarjanja nenehno redefinira tudi kolektiv Beton Ltd. (Branko Jordan, Primož Bezjak, Katarina Stegnar), ki je v zadnjem projektu *Mahlzeit* z glasbenimi sodelavci ustvaril koncertni format predstave, ki omogoča – vdih, izdih in premislek, kam naprej. Neodvisna scena (še) vedno živi. Srečno!

Pripravila I. Š.

»Na prvi pogled leto 2019 ni bilo nič posebnega, v slovenskem prostoru sta se dopolnjevala menjava generacij in status quo na področju gledališč in festivalov.«

TOMAŽ TOPORIŠIČ

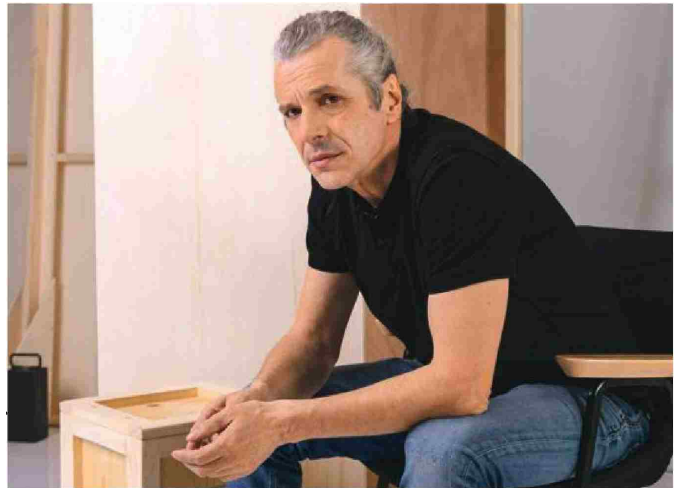
Navdušila je predstava v režiji Sebastijana Horvata *Ali: Strah ti pojé dušo* z izjemnimi igralci v produkciji SNG Drama Ljubljana, ki si je za glavno temo letošnje sezone izbrala ljubezen. FOTO PETER UHAN

Veliki Gatsby, koreografija Leo Mujić, produkcija SNG Opera in balet Ljubljana
FOTO DARJA ŠTRAVS TISU

Predstava *Pravica biti človek*, ki jo je režiral Mare Bulc in je nastala v okviru Gledališkega laboratorija LGL, je, kot je zapisala Anja Radaljac, »še ena od vidnejših predstav v zadnjih letih, ki si zastavlja nalogo dati mladostnikom prostor za izražanje«.

Poslovil se je igralec Milan Štefe (1960–2019). FOTO PETER GIODANI

Predstava *še ni naslova* Tomija Janežiča v produkciji Slovenskega mladinskega gledališča »kaže izjemno moč gledališča danes«. FOTO ŽIGA KORITNIK

Marinka Štern je dobitnica Borštnikovega prstana. FOTO TADEJ REGENT